

Fra Kysten og Havet omkring Vendsyssel.

Af *P. M. Rørsig.*

Under Højsommerens Sol søger Tusinder af Mennesker Sundhed i saavel Marehalmens Rige som i det blaanende Hav, der paa alle Sider bræmmer Vendsyssel.

I den Sommer, der nu svandt, har i alt Fald Vestkysten af Jyllands nordligste Landsdel kunnet opvise en lang Række Aftener med Solnedgange over spejlblankt Hav, med et flere Mile langt, gyldent Baand ud i Solretningen, et glitrende og sitrende takket Bælte, som har strakt sig fra de svagt krusede Revler ud mod Kimingens hvælvede Rand, ud, hvor Luftens og Havets blaalige Flader mødtes.

Slige Aftener har Mennesker, enkeltvis og i Klynger, beundrende staaet paa saa godt som hver Klittop ud mod Havet eller langs Klinternes Rande, betagne af den Naturens Fred og Skønhed, der da aabenbarede sig, naar »Guds Sol gik i sit Guldslet ind«. Da blev det ellers for sin Utæmmelighed saa berygtede Vesterhav til en skøn og herlig Idyl.

Men Vendsyssels Kyster, særlig den nordlige og vestlige, kan jo vise et helt andet Fysiognomi. Udsigten eller Billedet fra den kuplede Klithøj kan saa fuldstændig skifte Karakter. En saadan Forandring ind-

træder, naar Bølgerækkerne i de mørke Efterars- og Vinternætter med ubændig Kraft vælter ind mod Revle og Havstok, faldende i tunge Styrt og draperende Kystlinien som med lange, lange Kæder af hvide Frynser. Hvor Stenkolosser har hobet sig sammen og ligesom søgt at øve Modstand mod den mægtige, buldrende Gigant, saaledes f. Eks. ved Tornby Strand, knuses Nep-tuns vaade, duvende Rader og forvandles som til Mælk og Fløde.

Naar Skummet under disse Forhold hvirvles ind over Gaarde og Huse, og de svære Stormes Hvin i Klit-tagets stive, strittende Straa og Havtjørnens piggede Grene lyder, naar de underhulede Klintskrænters Sten- og Lermasser i begende sorte Nætter med Drøn styrter ned i det kogende Draad, saa Sprøjtet har staaet højt op ad de næsten lodrette Vægge, ja, da er al Idyl forsvundet. Da er Modsætningen til Sommerens blanke Havflade for Haanden. Da er det som et Hav i afsindigt Raseri. Da er det som et Element i glubende Jag efter Menneskers Liv og menneskelig Velfærd.

Hvis en saadan Orkan, efter flere Dages Rasen, pludselig lægger sig, høres Dønningerne fra dens Bulder og Brusen over fire Mil ind i Landet, f. Eks. fra Blokhus til Hallund.

Under slige voldsomme Uvejr havde Stormene i deres ødelæggende Færd, saa godt som Vendsyssel rundt, i ældre Tider en Forbundsfælle i det fine, lette Flyvesand, der efter Vindens Tilskyndelse hyllede hele Landskaber ind i dets hvirvlende Taager, og som lagde sig i ofte mange Meter tykke, golde Rimmer, overføg og ødelagde frugtbare Egne. Sanddriverne dækkede Landsdelens længste Kirkerum, saa kun Taarnet holde sig »oven Vand« i dette urolige og i Dybde stærkt skiftende Sandhav.

Det truede en anden (Raabjærg) i den Grad, at den maatte have sit Vaabenhus flyttet, for at der overoverhovedet kunde være Adgang til Kirken. Men denne Sandflugtens Hærgen er et langt Kapitel for sig, der ikke nærmere skal berøres her.

En lidt anden Form, men dog et Udslag af Stormens Magt, saas for en Menneskealder siden, da de tunge Sten i Lyngby Kirkedige begyndte at styrte i Dybet, en efter en, efter som deres Leje paa Lerbrinken slikkedes bort af Bølgeslaget. Til sidst blev Situationen for Alvor kritisk for hele Kirkebygningen. Og 1914 maatte den flyttes, af Hensyn til det fremrykkende Hav.

Hvad der gennem Aarhundreder har tildraget sig, naar Havet rejste sig i sin larmende Vælde, og Havets Gud krævede sine Tribut, derom giver Kystsognenes Kirkegaard og Mindesten, Kirkebøger og andre Arkivalier, samt tidligere Tidens Aviser, talrige Vidnesbyrd.

Af mere kollektive Minder kan nævnes *Østerbystenen i Skagen* over 8 Fiskere, som 27. Decbr. 1862 satte Livet til under Forsøget paa at redde Briggen »*Daphne*«s Besætning, *Mindestenen ved Maarup gamle Kirke* over den engelske Fregat »*The Crescent*« ca. 240 Marinere¹⁾, og endelig den store *Natursten paa Rubjærg Kirkegaard*, som minder om 7 omkomne fra den svenske Damper »*Bellgrove*«, der 2. Novbr. 1921 forliste ud for Rubjærg Knude.

Mangfoldige Tilførsler i Kirkebøgerne vidner om Havets Dramaer. Her er nogle enkelte Eksempler:

Den 7. Marts 1810 begravedes paa Albæk Kirkegaard tvende paa Lyngsaa Strand inddrevne Mandslig, det ene en Styrmand, *Tønnes Jørgensen*, det andet en Ma-

¹⁾ Se herom Vendsysselske Aarbøger XI, Side 211—19 (1935).

tros, hvis Navn ikke vides, da ingen hos ham fundne Papirer oplyste.

(Albæk Kbg.).

Johan Duncan, Matros paa et engelsk Skib, der strandede ved denne Ø 22. November 1780. Han blev begravet den 8. Februar 1781 her i Kirkegaarden; 24 Aar.

(Hirsholmenes Kbg.).

Den 15. Maj 1808 begravedes *Niels Chr. Christensen* af Hirtsholmene. Han blev ført syg i Land, da Holmboerne, formedelst Frygt for Overfald, flygtede fra Øen til Strandby.

(Elling Kbg.).

24. Sdg. e. Tr. 1653 begravedes en fremmed Kvinde; kom ind ved Højen, og var af det Skib, der blev ved Skødelund den 31. Oktober.

Begravedes 4 Personer fra Løkken den 27. Januar 1733, nemlig *Simon Nielsen Vrensted*, 38 Aar, *Chr. Tvis*, 64 Aar, *Erik Pedersen Højdal*, 40 Aar, og *Clemen Pedersen Schyt*, 31 Aar.

(Skagen Kbg.).

En Styrmand, *Addik Schnitzer*, fra Oldénburg, som var omkommen nogle Dage tilforn ved Strandingen under Tolstrup, begravedes 8. Decbr. 1793; ungefær 40 Aar.

Den 16. Marts 1811 begravedes 2 norske Lig, *Andreas Larsen* og *Johan Lunde*, som var inddrevne ved Ugerby Strand fra den norske Skonnert, der forliste ved Højen.

1818. 15. Januar, begravedes *Niels Flindt*, Skibs-

dreng paa den her strandede Brig »*Prøven*«. Han var født i København, 16 Aar.

Briggen var paa Vej mod Guinea.

(Ugerby Kbg.).

En svensk Mand fra det svenske Skib »*Chronprinsen*« begravet paa Kirkegaarden 6. Novbr. 1794.

(Asdal Kbg.).

Marie Bebudelsesdag, 2. April 1775, begravedes uden Jordpaakastelse 4 døde Personer, som den 21. Marts paa et Vrag kom drivende til Land.

Den 11. Februar 1797 begravedes 3 Dødnings, indstrandede fra det svenske Skib »*Gustav den Tredie*«. Deres Gravsted er paa det nordvestre Hjørne af Kirkegaarden.

1808 begravedes 4 Fiskere, der druknede ved deres Fiskebaads Kæntring.

(Horne Kbg.).

Begr. 23. Maj 1700: *Peder Michelsen*, 35 Aar, *Niels Pedersen*, 46 Aar, *Laurs Pedersen*, 30 Aar, og 26. Maj s. A.: *Christen Michelsen*, 42 Aar, som alle omkom og druknede 15. Maj.

Og 1702: 22. Novbr. begravedes *Søren Pors*, som druknede den 18. Novbr., da han var udreden med Hestevaad for sin Husbond, 32 Aar.

(Tornby Kbg.).

Christen Nielsen Wrensted, født i Blokhus 1765, druknede ved Løkken 22. Februar 1807, kom i Land paa Lønstrup Strand 29. Januar 1808, begravedes Maarup Kirkegaard 31. Januar.

(Maarup Kbg.).

1736, 22. Juli, begravedes 3 forulykkede paa Havet,

Laurids Hovmand, 70 Aar, *Niels Christensen*, 67 Aar, og *Laur Laursen*, 48 Aar, drev i Land 3 Uger efter.

Den 15. Oktbr. 1806 druknede Ungkarl *Christen Ottesen* af Furreby, da han faldt over Bord ved at ro med Korn; fundet 20. Oktbr.

1808, 13. Novbr., begravedes *Christen Christensen Brückmann*, som blev opgravet under en Skude, hvormed han strandede Natten til den 22. Febr. 1807 (se ovenfor). Han var Husfæster i Furreby; 40 Aar.

(Furreby Kbg.).

Den 14. Decbr. 1808 begravedes 2 Mandfolk, 1 Pigebarn og Underkroppen af et Mandfolk, som alle var opkastede paa Stranden og formentes at henhøre til et engelsk Krigsskib, der strandede norden Løkken, uden Jordspaaakastelse.

(Ingstrup Kbg.).

Der sigtes her til »*The Crescent*«, se foran Side 238 og Henvisningen der.

I det følgende skal meddeles nogle Tildragelser foregaaet ved Kysten eller paa Havene omkring Vendsyssel.

I.

Brand, Stranding og Drukneulykke.

Natten til den 21. April 1786 opstod der Ild i Enestegaarden *Troldborg* i Raabjærg Sogn. Ildsvaaden var meget heftig, alle Bygningerne blev lagt i Aske, ja, endog nogle af Husdyrene maatte lide Døden i Luerne.

I denne Aprilsnat, da Flammerne lyste op i Luften over de nære Naboer, Raabjærg Kirke og Præstegaard,

stod en Kaptajn med et forholdsvis stort Skib nordover. Han kom fra Frankrig og havde en betydelig Ladning Vin m. m. inde. Rejsen gjaldt Lübeck. Da han havde rundet Hirshals, rettede han Kursen efter Grenen. Ud for Skiveren, paa Højde med Raabjærg Kirke, blev Kaptajnen det Troldborg'ske Baal var. Og da han vidste, at Skagens Fyr, der jo dengang nærmest havde Karakter af et almindeligt Sankt Hans Blus, ikke kunde være langt borte, forvekslede han det luende Skær fra Troldborg med Baalet fra Skagen gamle Fyr, tog Bestik derefter med det Resultat, at han hængte Fartøjet op paa Revlerne ud for Raabjærg Mile.

Det blev nu senere oplyst, at Skibet var en Hukkert-Galease »*Die Verwandtschaft*«, ført af Kaptajn *Jacob Heinrich Wulff* og kommende fra Bordeaux, ladet med røde og hvide Vine, samt Vineddike og Kork.

Vejret var stille med smult Hav, da Grundstødningen fandt Sted, saa baade Besætning og Ladning rededes i Land. Derefter blev Galeasen med noget Besvær taget af Grunden. Den var dog læk og maatte til Aalborg for at repareres for en Lækage.

For at kunne flyde dertil maatte Skibet stadig pumpes. Til dette Arbejde lejedes en Mand i Skagen. Denne Pumpning var imidlertid en meget ensformig Beskæftigelse, og Følgen blev, at Manden under sit kedelige Arbejde stod og faldt i Søvn, faldt over Bord og druknede.

Et kønt Træk knytter sig alligevel til denne tredobbelte Tragedie. Kaptajn *Wulff* sendte nemlig straks en foreløbig Hjælp til den afdødes Enke. Og hos sin Kommissær i Aalborg, Købmand *Laurids Winde*, deponerede han 12 Rigsdaler, hvoraf Enken aarlig i 6 Aar skulde have 2 Rdlr., og desuden fulgte Løfte, at

hvis hun levede længere, skulde der komme yderligere Pengehjælp, saa hun kunde have en lille Pension indtil sin Død.

Ejeren af Troldborg, *Christen Pedersen*, blev ruineret ved Branden. Han sad smaat i det i Forvejen og havde ikke forsikret, saa han formaaede at genrejse sin Gaard. Han laante derfor 200 Rigsdaler hos *Mads Madsen* i Starholm mod Pant i den nyopbyggede Gaard. Men Chr. Pedersen kunde ikke svare sine Renter og Afdrag, og Enden blev, at han overlod Gaarden til M. Madsen, hvis Efterslægt endnu sidder som Ejere af Troldborg¹).

II.

Da der forgæves bankedes paa Kirkens Dør.

Om Natten til den 16. November 1790 stod en haard Nordenstorm med oprørt Hav ind mod Kysten.

I dette strenge Vejr strandede lidt østen for Højen (Gl. Skagen) Fregatskibet »*Cornelia*«, ført af Kaptajn *Peder Richard* af København, ligesom Galeasen kommende fra Bordeaux. Det havde 10 Mands Besætning. Blandt Ladningen var en Del Olie. Ved at gyde nogle Tønder deraf ud over de fraadende Bølger lykkedes det hele Mandskabet at naa til Land i Fregattens egen Baad, men baade Skib og Ladning ødelagdes.

Saa stod de 10 gennemvaade Mennesker, fortumlede og næsten raadville, paa den mørke, vildsomme Strand. De fandt dog et Vejspor, der førte ind i Landet. Ad dette kom de til den gamle Kirke. De forsøgte at komme ind under Kirkens Tag for at søge Ly i Novembernatten, men forgæves. Døren lod sig ikke aabne.

¹) I Hovedsagen efter Jydske Efterretninger, Nr. 22, 1786.

Atter søgtes efter Spor. Et saadant fandtes ogsaa. Det pegede i modsat Retning og førte Besætningen til Østerstrand, $\frac{1}{2}$ Mil syd for Skagen, netop ved Vraget af et fransk Skib. Men heller ikke dette kunde yde Læ.

Endelig fandt de udasede Søfolk ad et tredje Spor til Byfogdens Gaard¹⁾. Det var dog ikke alle, der naaede saa langt. Nogle var segnede af Træthed. Der blev derfor sendt Vogne og Mandskab ud for at søge efter disse. En laa da og var død paa Vejen, og en anden døde i Vognen, inden den naaede tilbage til Byen.

Ind i denne natlige Elendighed lyste dog en Solstraale. Fregattens Styrmand havde nemlig fra Strandingsstedet og den lange Vej forbi Kirken til Kattegat og derfra tilbage mod den kraftige Storm til Byen, paa denne trælse Strækning baaret to udmattede Drengene paa sin Ryg og derved reddet dem fra Døden.

Dette var altsaa en Daad, en Sømandsbedrift paa Landjorden.

Fregatskibet havde været udklareret fra *København* til *Pillau* og *Middelhavet* 30. Sept. 1785 og atter Aaret efter 15. Maj til *Archangel*, *Bergen*, *Middelhavet* og videre efter nærmere Ordre. Fartøjet blev borte i halvfemte Aar og har antagelig været chartret i udenrigsk Sejlads. Paa Hjemrejsen var det saa, at det fandt sin Skæbne over Gammel Skagens Revler.

Ved Udklareringen 1786 var Besætningen:

Styrmand <i>Boye Jürgens</i>	Amrum.
Baadsmand <i>Sønke Pauls</i>	Føhr.
Tømmermester <i>Christian Michelsen</i>	Flensborg.
Kok <i>Tyche Nichelsen</i>	Amrum.

¹⁾ Byfogden var *Hans Christoffer Ferslev*, der var indfødt Skagbo, en god og human Mand, som sad i Embedet der 1754—94. Han har sikkert ydet de skibbrudne al mulig Omhu og Hjælp. Jfr. C. Klitgaard: *Skagen Bys Historie*, Side 468.

Matros <i>Christian Jessen</i>	Grenaa.
— <i>Hans Thorsen</i>	Bergen.
— <i>Nicolaj Wibe</i>	Arendal.
— <i>Ole Christensen</i>	Laurvig.
Jungmand <i>Andreas Petersen</i>	Sild.
Koksmath <i>Willem Nichelsen</i>	Amrum.
Dreng <i>Knud Enken</i>	— ¹⁾

Det er altsaa den sønderjydske Styrmand, *Boye Jürgens*, der udmærkede sig ved sin Udholdenhed efter Strandingen. De to unge Skibsfolk, han reddede ved at bære, velsagtens skiftevis, har sikkert været de to sidstnævnte fra Skibslisten, *Koksmath'en* og *Skibsdrengen*, der jo var fra samme Ø som Styrmanden.

Skagen Kirkebog har intet om de to Sømænd, der i Strandingsnatten fandt Døden i Sandhavet.

III.

Stranding ved Læsø med Vraggods ved Hirshals.

I Efteraaret 1831, den 13. November, indstrandede paa Østsiden af Læsø, formentlig paa Kobbergrunden, Fregatskibet »*Heroine*« af London, ført af Kaptein *Dalrymple* og kommende fra St. Petersburg. Det var et næsten nyt og kobberforhudet Skib.

Ladningen bestod af 700 Fade Talg, 900 Trodser, Potaske og Hørfrø m. m. bestemt til Hjemstedet.

Skibet havde været 28 Dage undervejs fra den russiske Havn. Besætningen, der bestod af 16 Mand, kom om Morgenen efter Grundstødningen i Land og blev om Aftenen lagte i Karantæne. De viste sig dog alle at være sunde.

¹⁾ Waterschoutens Protocol, København, 1783—87.

Den følgende Nat næsten forsvandt det stolte Skib, saa der Dagen efter, da man søgte efter det, ikkun fandtes et Stykke af Bagbords Side, Masterne, Kættin-gerne o. m. deslige.

Med et Suk meddeltes det fra Læsø, at Ladningen og det øvrige saaledes upaatvivlelig var gaaet tabt, hvilket beklagedes saavel for Assurancen (Lloyds i London) som for Bjærgerne der paa Øen.

Eftersøgningen efter Vraggods fortsattes dog selv-følgelig. Men da Vinden var nordøst paa det Tids-punkt, Skibet skiltes, formentes det, at Talgen vilde drive ind paa den jyske Kyst.

Dermed mentes naturligvis Jyllands Østkyst. Men Strømmen maa have gaaet nordlig, eller der har fundet en Vinddrejning Sted, for den 24. Novbr., en halv Snes Dage efter Strandingen, inddrev til Skagen eller indførtes med Baad 40 Fustager Talg, hvilke man formodede stammede fra »Heroine«. Men da der den følgende Dag ved ligefrem Eftersøgning ingen Tøn-der blev fundne, ansaa man det for sandsynligst, at den store Mængde, der kunde forventes at være i Søen, af Strømmen var sat forbi Grenen og ud i Nordsøen. Som et Slags Efterslet solgtes dog i Skagen 22. Febr. 1832 11 Fade Talg samt noget løst do. Men alt, hvad der har kunnet flyde af »Heroine«s Last, regnedes helt at være gaaet uden om Læsø.

Skagboerne havde godt nok sluttet rigtigt, da der gisnedes om, at Talgen var gaaet i Nordsøen, for den 26. Novbr. inddrev ved Øster Kjul (Asdal Sogn) 17 Fade Talg, ved Nørre Kjul 7, Lilleheden (Hirshals) 43, samt den 29. Novbr. ved Tornby og Lilleheden nogle og tyve Fade, og senere kom her yderligere 30 Fade.

Den 26. Novbr. var der drevet en hel Flaade af disse

Fade forbi Lilleheden og sydefter. Antagelig har Kystboerne staaet og iagttaget Flotillen paa den nuværende Fyrbakke. Men Vind og Strøm skiftede Retning, og Flaaden vendte tilbage og gik paa Land.

Bønder og Fiskere antog i Førstningen den svømmende Mængde for en stor Flok Havfaar, hvormed sandsynligvis mentes Klitfaar, der paa en eller anden Maade var forulykkede og drevet til Havs.

Man stod paa Klitbakkerne og ynkedes over ikke at kunne drive hele Hjorden i Sikkerhed. Men da Havet saa alligevel gav en Del af sit Bytte tilbage, og Fænomenet blev opklaret, saa var Strandboerne paa den stormpiskede Kyst dog glade for, hvad der paa denne Maade skænkedes dem.

Senere kom ogsaa Forklaringen til Hirshals, at de mystiske Faar hidrørte fra »Heroine«s Vrag, som gav endnu flere Gaver til denne Kyststrækning, idet der den 29. Febr. 1832 atter var Auktion ved Lilleheden og Kjul over 33 Fade Sæbe-Talg, hvert vejende 2—3 Skippund, d. v. s. fra 650—950 danske Pund, altsaa store vægtige Fustager. Desuden solgtes noget løst Talg, vel nok hidrørende fra knuste eller sprængte Fade.

Selv om Strandingen for Læsøboerne blev noget af en Skuffelse, var der saamænd travl Virksomhed ved Strandingsstedet praktisk talt et helt Aar igennem, og der holdtes jævnlig Auktion over, hvad der efterhaanden blev ilandbjærget. En af Auktionerne blev standset, da der var solgt omtrent 100 Trodser. Det var der Misfornøjelse over, og Grunden til Standsningen kendtes ikke. Det oplystes ved denne Lejlighed, at der kun var lidt bjærget af Skibsinventaret. Og Ankere og Kættinger vilde næppe kunne bjærges paa

denne Aarstid, d. v. s. hen imod Jul 1831, med de urolige Vejrforhold.

Hele Vinteren og Foraaret og hen paa Sommeren bjærgedes eller inddrev Gods, og der bortauktioneredes stadig af det store Skibs Ladning, Inventar og Redskaber. Foruden Talgen var det især Trodser. En enkelt Kasse havarerede spanske Fluer var dog iblandt.

Den sidste Auktion holdtes den 1. Septbr. 1832 over 18 Ruller nyt Tovværk, som var bjærget, og hvad der yderligere inden Auktionsdagen vilde kunne bjerges. Da averteredes tillige, at man bortsolgte, hvis antageligt Bud skete, det Tovværk, der endnu ikke var bjærget ind fra Skroget, og som efter Beregning skulde udgøre omtrent 350 Bundter eller Ruller¹⁾.

Saa først var der gjort Deling paa det kostbare Skib og dets værdifulde Ladning.

IV.

Fire Sæt Fiskere driver til Havs i Uvejr.

1.

Lige efter Nytaar 1799, den 7. Januar, roede 5 Personer fra Skagen, nemlig Skipper *Hans Christian Nielsen*, Baadbygger *Jens Christensen Bag*, Matros i kgl. Maj. Tjeneste *Hans Mikkelsen*, Smed *Christen Thomsen* og *Andreas Kared*, ud i en liden Baad paa Nørrehav (o: Skagerrak) og blev ulykkeligvis i en paakommende Taage ganske borte. Man mente ikke, at de havde haft noget Kompas med sig. Dog ansaas det ikke for umuligt, at de jo et eller andet Steds kunde være stødt paa Land eller truffet et forbisejlende Fartøj.

¹⁾ Aalborg Stiftstidende Nr. 185, 191, 193, 194 og 198 1831 og 25, 111 og 134 1832.

Efter 14 Dages Venten og Uvished bragte Avisen følgende Nyhed:

Efter Forlydende skulde 5 Skagens Fiskere, der blev borte i Taage, nu med Posten have skrevet hjem fra Göteborg, at de velbeholdne var ankomne dertil den 15. Jan., efter at de heldigen var landede paa en liden Ø, Kjellingen, 1—2 Mil nord for Marstrand. De kunde nu tiltræde deres Hjemrejse.

Da de endelig naaede den hjemlige Kyst igen, efter mange Møjsommeligheder, hjalp en Ven dem med at udarbejde en Beretning om den farefulde Færd over Havet og den besværlige Rejse ad Landjorden hjem.

Af Beretningen fremgik, at de var tagne ud i Dagbrækningen, forbi Grenen for at sætte de saakaldte Borgebakker, og mens de saa laa og ventede paa Fangst, faldt en saa stærk Taage, at Landet ganske gik af Sigte.

Saa laa de der. Ingen Landkending, intet Kompas. Endogsaa Vinden, den eneste Vejviser, blev dem »utro og drejede sig om hist og her«.

Længe roede de, men forgæves. De kom stedse længere ud paa Dybet. Det blev mørkt. De ankrede og »laa for en Krabe«.

Over Midnat (8. Jan.) rejste Vinden sig haardt. Der gisnedes, at den var sydvest. I Morgenstunden sprang Ankerlinen. Saa maatte Aarerne atter ud, og til deres Glæde kunde de nu en Stund øjne Fyret, men trods alle Anstrengelser var det ikke muligt at hale ind mod den attraaede Kyst.

Der var da ikke andet at gøre, end at falde af med Vind og Strøm i Haab om at faa Svenskekysten i Sigte, inden Natten brød frem, en Beregning, der slog fejl. Januarnattens Mørke kom, og de første Skær var endnu ikke naaede.

Ved Midnatstid mærkedes Brænding til flere Sider. Altsaa var de inde i Skærgaarden. »Ved en forunderlig Førelse slap vi dog igennem og landede paa en Klippeø«. De ikke alene betegnede sig selv som gennemvaade, men tillige som afmægtige. De havde nemlig hverken faaet Mad eller Drikke i 40 Timer. De tumlede om paa Øen, thi de kunde næppe gaa, for at søge efter Hus, men fandt snart, at den var ubeboet. Dog var de saa heldige at finde fersk Vand paa Klippe-skæret. Dette var som »himmelsendt Vederkvægelse«.

Da de i nogen Afstand kunde se et Lys, fattedes nyt Mod. De ilede til Baaden og roede efter Lyset, naaede en anden Ø, hvortil de kom Kl. 2 om Natten. De bankede paa det første Hus, de traf. Konen her, hvis Mand var ude paa Sildefiskeri, havde næppe hørt deres Skæbne, og hvorfra de var, før hun viste al mulig Gæstfrihed, bragte tørre Klæder og Linned, ja sparede end ikke engang sin Mands bedste Klædning. Lidet Brød og Ost, hun havde til overs fra sig selv og 4—5 smaa Børn, delte hun mellem dem, gav dem den Øl, hun havde, kogte nogle af de Fisk, de selv havde med i Baaden. Derefter overlod hun dem sin egen Seng, den eneste i Huset, for de to af Fiskerne og redte Leje paa Gulvet til de tre andre.

Om Morgenen anviste hun et Hus, hvor de kunde faa Øl til Købs for 2 Skilling Potten, der var saa stærk, næsten som Pryssing.

Hele deres Kapital, de havde paa Lommen, bestod kun af 10 Skilling dansk, saa den Sum kom de jo ikke langt for.

Præsten paa Øen, »Kjellingen«, en veltalende ung Mand kom hen til dem. Efter at have hørt deres Hændelser og paalagt Krokonen at give dem de 10 Skilling tilbage, de havde købt Øl for, gik han bort, men kom

straks igen, bærende selv en stor Krukke med Øl og hans Karl en anden med Mælk i til dem.

Siden bragte de andre Beboere dem Levnedsmidler til Overflødighed. Enhver vilde have dem med sig hjem for at gøre dem »tilgode, og den, de ikke fulgte med, blev halvt fortrydelig«.

Paa »Kjellingen« blev de i 5 Dage. Den ædelmodige Præst skrev saa Pas for dem til Göteborg, gav dem Rejsepenge og opfordrede de øvrige Øboere, ca. 14 i Tallet, til at gøre det samme. Desuden forsynedes de fem med Levnedsmidler, sattes derpaa over til en anden Ø, hvor der føjedes samme gode Anstalt til Rejsens videre Fortsættelse.

Rørte forlod Skagensfiskerne »disse ædle Folk« og tilbagelagde de 14 Mil til Marstrand uden at have betalt det mindste derfor.

Fra Marstrand dels sejlede, dels vandredes til Fods til Göteborg, hvor den danske Konsul udstedte nyt Pas og forstrakte med Rejsepenge.

Saa gik de Landevejs til Helsingborg, kom frit over til Helsingør og vandrede videre til Kalundborg, hvor de opholdt sig i 14 Dage paa Grund af Isvanskeligheder. Den ene af Baadelavet, *Andreas Kared*, maatte efterlades der, »da hans af Frost ophovnede Ben ej tillod ham at rejse længere«. De fire andre lagde saa Vejen over Korsør.

En Del af Turen over Sjælland skildredes i følgende Ord:

»Hele Sjælland igennem maatte vi betale fuldt op for, hvad vi behøvede.

Ja, i en lille By, Ejby kaldet, blev os — burde vi tie stille dermed? — alle Vegne nægtet Hus, uagtet vi skulde have taget til Takke med det bare Gulv eller en Bænk til Natteleje, en Ubarmhertighed, som ud-

satte os for ny Elendighed og Livsfare, idet vi saa os tvungne til at fortsætte vor Vandring ved Nattetide i haardt Vintervejrlig, gennem vildsomme Skove, fulde 2 Mil, før vi lykkeligvis naaede Hus, hvis Indvaanere viste sig mindre ufølsomme.«

Fra Korsør til Nyborg havde de godt Rejseselskab paa Isbaaden, særlig med en Kaptajn Langballe¹⁾, som forsynede dem med Mad og andet og foranstaltede dem frit befordret til Vejle, hvor han havde en Broder, der ligeledes hjalp dem og gav en Rejseskilling.

Ogsaa i Horsens rakes en hjælpende Haand.

Endelig naaede de Skagen den 2. Marts, efter at have rejst »i 55 sure og kummerfulde Dage i Hjertet af den strengeste Vinter«.

Beretningen, der er dateret 1. April, slutter med en Tak til det ædelmodige svenske Kystfolk, som de vilde erindre, saa længe de levede, til de Landsmænd, der ydede dem Støtte, men der udtales Foragt for dem, som nægtede Natteherberge²⁾.

Nu de atter stod herhjemme, var Livet reddet og Tabet kunde vel opgøres til: Baad og Redskaber.

Paa dette Tidspunkt var den i Kalundborg sygemeldte Kammerat endnu ikke naaet sit Hjem.

2.

I en sydvestlig Storm, der rasede 18. Novbr. i det orkansvangre Aar 1825, bortdrev atter en lille Fiskerbaad fra *Skagen* med 4 Fiskere. Da de ikke vendte tilbage, formodedes det, at de var omkomne eller i heldigste Tilfælde førte østover til Svenskekysten.

Et Par Uger efter kom der Beretning, dateret Göte-

¹⁾ Antagelig den Kaptajn *Jens Langballe*, der døde 4. Januar 1821, 49 Aar gammel. (Richter.)

²⁾ Jydske Efterretninger Nr. 5, 10 og 29 1799.

borg 26. Novbr., med Meddelelse om, at Baaden med de 4 Fiskere havde maattet holde Søen i 2 Dage og Nætter, hvorefter de omsider var landede paa en Holm ved Navn *Pinø*, hvor deres Baad ved Landingen sloges i Stykker¹⁾.

Fra Göteborg vilde de saa blive sendt hjem.

3.

Den 9. Febr. 1836 om Morgenen begav syv Fiskere fra Frederikshavn, nemlig *Ole Mikkelsen, Jens Mikkelsen, Jacob Bone, Niels Christensen, Ole Bjørnsen, Jørgen Christensen* og *J. E. Suhr*, sig i en lille Baad ud paa Fiskeri, hvorunder de overraskedes af en Storm og dreves til Søs, hvor de kæmpede mod Bølgerne, maatte kaste deres Fangst fra sig og holde Baaden mod Vinden for ikke i den stormende Nat at gaa i Sænk.

Det lykkedes. I Dagningen næste Dag »holdt de ud af« mod den svenske Kyst og kom ind til *Brænnø*, hvorfra Lodserne der bragte dem ind til *Kansø*, hvortil de ankom om Eftermiddagen, næsten halvdøde af Kulde og Hunger — ja, en Mand, *J. E. Suhr*, havde da sat Livet til af Anstrengelse.

Herfra sendte en svensk Leutnant, *J. A. Jungmarker*, en Beretning til den svensk-norske Vicekonsul *Aalbeck* i Frederikshavn, vel nok paa de reddedes Vegne, med Meddelelse om »den vakre Handlemaade«, der var blevet dem til Del ved denne Lejlighed, i deres højst beklagelige Tilstand.

Af den svenske Konsul, Hr. *Willerding* i Göteborg, foranstaltedes en Indsamling, ved hvilken der i villige Bidrag indkom 173 Rigsdaler Rigsgæld. Heraf anvendtes 67 Rigsdaler under deres Ophold i Sverige,

¹⁾ Jydske Efterretninger Nr. 146 1825.

bl. a. til Begravelsesomkostninger for den paa Overfarten døde Kammerat.

De øvrige 106 Rigsdaler blev ved Fiskernes Tilbagekomst, tilligemed Leutnantens Skrivelse, afleverede til Vicekonsulen til Fordeling mellem de seks Fiskere og den afdødes efterladte, alt efter Givernes Ønske.

Da den lille Baads reddede Mandskab var i god Behold i deres Hjem, kunde de ikke nok som rose den Hjælpsomhed og Velvilje, hvormed man i Sverige lindrede deres Nød¹⁾.

4.

En Korrespondance fra Frederikshavn, dateret 11. Juli 1832, berettede følgende om en Fiskerbesætning, som i en Sommerstorm havde været i alvorlig Fare paa Nordsøen:

I Dag er hertil ankommen med Skibslejlighed fra Amsterdam 7 Fiskere, hjemmehørende i Landsbyen *Hanstholm*.

De var den 13. Juni gaaede ud under jyske Rev for at drive Fiskeri i en lille Jolle, da en Storm opstod, som truede dem med Undergang.

Til deres Lykke blev de opdagede af Kaptajn *J. G. Seifert*, førende Kuffen »Johanne« af Rotterdam, der med Velvillighed optog dem alle og førte dem til Rotterdam, hvorfra de over Amsterdam, efter den vedkommende danske Konsuls Foranstaltning, er ankomne hertil, hvor Øvrigheden straks ydede dem fornøden Hjælp til at fortsætte Rejsen til deres Hjemstavn²⁾.

¹⁾ Aalborg Stiftstidende, Nr. 36 1836, tildels efter det københavnske Blad »Dagen«.

²⁾ Aalborg Stiftstidende Nr. 111 1832.

V.

Forlis i rum Sø.

1.

Skonnerten »*Moritz*« fra Korsør og ført af Skipper *A. C. Kjærulf* sank den 16. November 1827 midt i Nordsøen. Skipperen, Styrmanden og 3 Matroser søgte deres Redning i Baaden, hvori de i 2 Nætter og Dage drev om.

I denne farefulde Stilling passerede dem 6 Sejlere, af hvilke to var dem nær. Men først den anden Dag henimod Aften lykkedes det de skibbrudne at komme nær en ny Sejler, som straks brasede bak for dem og gjorde alt for at faa dem og siden deres Baad om Bord.

Det var Skipper *Johan Henrich Westerberg* fra Helsingfors med Briggen »*Caroline*« af Reval, bestemt til Rotterdam. Denne unge Mand modtog dem med al mulig Godhed og Velvilje og gjorde alt for at lette dem deres ulykkelige Stilling, ligesom han ogsaa siden, ved Tilbud af Erstatning, erklærede intet at ville modtage, men at han ansaa deres Redningsdag som den lykkeligste i hans Liv.

Efter at dette Redningsforetagende var forebragt Fr. VI, besluttede Kongen at forunde Skipper *Westerberg*, for hans ved Redningen udviste ædle og menneskekærlige Forhold, *Medaillen for ædel Daad i Guld*, indrettet til at bære af ham¹⁾.

— Kaptajn *Andreas Christian Kjærulf* var født i Christianssand 10. Marts 1792 og døde i København 13. April 1865.

Han maa fra ung af have faret til Sø. Efter det skæbnesvangre Havari i Vesterhavet, da han altsaa

¹⁾ Aalborg Stiftstidende Nr. 151 1828.

var boende i Korsør, tog han Borgerskab i København som Skibskaptajn og for paa Vestindien, led vist flere Forlis paa disse Rejser og blev som Følge deraf lam i begge Fødder.

Derefter blev han 1831 Fyrinspektør og Økonom paa Karantæneanstalten Kyholm paa Samsø, der oprettedes paa Grund af den fra 1826 truende Kolera-epidemi. 1846 blev han Forstander for Sømandsstiftelsen »Bombebøssen« paa Christianshavn, hvor han ogsaa havde Bolig sammen med sin Hustru *Anne Sofie Adolfine Mongerod*¹⁾.

2.

Efter de berømte Storme i Vinteren 1825 indkom den 28. April d. A. til Helsingør sammen med flere andre Skibe en Brig, hvorom det hed, at dens »Hændelser vilde bryde mange Hoveder, bevæge mange Penne og beskæftige en Del Arme«.

Skibet hed »*Catharina*«, var hjemmehørende i Wolgast og førtes af Kaptajn *Wessels*. Det havde i London indtaget en Ladning, bestemt til Stettin. I Nordsøen blev det overfaldet af en af de heftige Stormbyger ledsagende Styrtsø, hvilken med et voldsomt Slag bortrev fra Dækket og begravede i Dybet Ruffet, hvori Kaptajnen med 6 Mand befandt sig.

Endnu var tilbage Styrmanden og en Matros, som opholdt sig paa Fordækket i Ulykkesøjeblikket. Disse ansaa sig for svage til at »regere« Skibet, forlod samme i Skibets Baad og blev optagne af et engelsk Slupskib, hvis ringe Bemanding dog formedelst Stormen ikke kunde afgive nogen Hjælp til at besætte den forladte Brig, hvilken Englænderne og de to Danske, da Vejret bedagede, igen søgte efter, men ikke fandt.

¹⁾ C. Klitgaard: *Kjærulfske Studier*, S. 229 f.

Dagen efter traf Kaptajn *H. Reimer*, førende Briggen »*Edvard*«, hjemmehørende i Pillau og kommende fra London, det folkeløse, til Vindens Styrelse overladte Skib, omtrent 8 Mil fra Bovbjerg, for smaa Sejl, bide Vind, rettet mod den jyske Kyst, besatte det med sin Styrmand og 4 Mand, der saa bragte Skibet til Helsingør som den første Havn.

Finderen overgav dernæst det fundne Skib og Ladning til lovmæssig Behandling, i hvis Følger Udloosningen foregaar, og Skibet vilde derefter blive bragt i Havnen.

Saa vidt man kunde se, bestod Ladningen af stødt Lumpen i Fade, Brasilie Sukker i Kasser samt Farvetræ.

Om Skibets Papirer var intet bekendt, men man vilde vide, at Ladningen var forsikret i England¹⁾.

3.

Ved Proklama under 31. Decbr. 1833 bekendtgjorde Amtmand *Graah*, Hjørring, at Natten mellem 17.—18. Decbr. 1833 var inddrevet til *Tværsted Strand*, løst af Havet, en Egeslup uden levende Mandskab og uden et Navn eller Mærke, som kunde lede til Oplysning om Skibets Ejer og Hjemsted, alene med Undtagelse af en saakaldt Stander, blaa og gulstribet med gule Flipper, et sønderrevet fransk Søkort, et Par franske Bøger og et Stykke af et gammelt Canossement, der havde Datum: »Brest, den 29. April 1833« og Underskrift, saa vidt samme var læselig: »Leveque«.

Skibet var aldeles Vrag og ansaas at have været af ca. 20 Læsters Drægtighed. Skibsbaaden saavel som Mandskabets Kister og Kufferter var borte.

Af Ladningen var bjerget 4—5000 Stykker mer eller

¹⁾ Borchs Avis, Nr. 73 1825.

mindre beskadigede hollandske Ost, som ved Auktion blev bortsolgte.

Ejeren indkaldtes¹⁾.

4.

Paa *Starholm Forstrand* (Raabjærg) indkom Natten til den 28. Januar 1835 blandt nogle Vragstumper tillige en Aare, hvorpaa fandtes fastbundet en Skibsjournal, der, i Forening med en derved værende Folkeliste, maa antages at have tilhørt Skibet »*Swea*« af *Hudikswald*, Kaptajn *A. Bachmann*, paa 12 Mands Besætning.

Til denne Meddelelse føjedes:

I det forøvrigt haarde Vejr, som i den senere Tid har fundet Sted, er lykkeligvis ingen Søskade sket paa denne Kant af Landet.²⁾

VI.

En gammel Flaskepost.

Den 8. Febr. 1836 fandtes ved Kysten i *Raabjærg* en fra Havet inddrevet Flaske. I samme var en Seddel med nogle Linier paa det engelske Sprog. Oversat til Dansk lød de:

Dette indløber i Haab om, at en eller anden christelig Ven vil hjælpe min hjælpeløse Kone og Børn, da jeg er strandet paa Kysten af *Flamborough Næs* den 3. Decbr. 1835.

*John Dockerey.*³⁾

Disse Eksempler er kun et lidet Greb i det Fond af Beretninger, der haves om Dramaer og Tragedier, om Daad og Bedrifter, som har tildraget sig eller er udført langs det vendsysselske Kystomraade.

¹⁾ Aalborg Stiftstidende, Nr. 7 1834.

²⁾ Aalborg Stiftstidende Nr. 18, 1835.

³⁾ Aalborg Stiftstidende Nr. 30, 1836.